

Michał Niczko (1904 – 1961)

Notka biograficzna

Michał Niczko urodził się 13 stycznia 1904 rok w Kijowie w rodzinie ziemiańskiej. W roku 1919 przeprowadził się wraz z rodzicami do Polski. W roku 1920, podczas decydującej fazy wojny Polsko-Bolszewickiej, zgłosił się na ochotnika do wojska zatajając swój prawdziwy wiek (miał wtedy zaledwie 16 lat). Wziął udział w Bitwie Warszawskiej służąc w 8 Dywizjonie Artylerii Konnej dowodzonym przez ppłk. Artura Buola, w składzie 8 Brygady Jazdy. Po rozgromieniu Rosjan pod Warszawą, oddział w którym służył, został przetransportowany do Chełma, skąd posuwał się na wschód w pościgu za uchodzącą armią Budionnego.

Po zdaniu matury w Jędrzejowie w roku 1923, rozpoczął studia na wydziale prawa Uniwersytetu Warszawskiego. Przerwał je jednak po roku i przeniósł się do nowo powstałej Szkoły Morskiej w Tczewie. Podczas rejsu

szkoleniowego w roku 1925 uzyskał przydomek „Dalaj Lama”, pod którym był znany w świątku żegludowym (okoliczności temu towarzyszące barwnie opisał Karol Borchardt w książce „Znaczy Kapitan”). Michał Niczko ukończył Szkołę Morską w roku 1927. W maju 1928 roku ukończył kurs podchorążych rezerwy w Oficerskiej Szkole Marynarki Wojennej w Toruniu. Następnie rozpoczął pracę na statkach przedsiębiorstwa Żegluga Polska S.A. przechodząc wszystkie szczeble od marynarza, do kapitana. Dyplom kpt. ż.w. uzyskał w 1936 roku, a w marcu roku 1938 otrzymał dowództwo statku – był nim m/s „Oksywie”, którym dowodził do wybuchu wojny. Wtedy też poznał Bożenę Glińską, z którą w lutym 1939 roku zawarł związek małżeński.

Ppor. rez. mar. Michał Niczko nie skorzystał z możliwości wyreklamowania z wojska (byli potrzebni kapitanowie, którzy, z uwagi na zbliżającą się wojnę, mieli dowodzić opuszczającymi Polskę statkami handlowymi) i na tydzień przed wybuchem wojny został zmobilizowany i przydzielony do Oddziału Kutrów Trałowych (OKT). Z oddziałem tym przepłynął w dniu 1 września z Oksywia do miejscowości Hel. Po rozwiązaniu OKT w pierwszych dniach września, służył jako dowódca plutonu w oddziałach

przeciwdesantowych w rejonie portu rybackiego w Helu. Był uczestnikiem ucieczki 2 kutrów (będąc dowódcą jednego z nich), które w noc poprzedzającą kapitulację Helu usiłowały się przedrzeć do Szwecji. Kutry zostały niestety ujęte przez niemieckie jednostki patrolujące wody wokół Helu i doprowadzone do Pilawy. Po krótkich pobytach w obozach przejściowych w Klein Dexen i Riesenburgu (Prabuty) trafił do Oflagu XVIII B w miejscowości Wolfsberg (dzisiejsza Austria). Za udział w próbie ucieczki podkopem z tego obozu, został

przeniesiony w kwietniu 1940 roku do karnego Oflagu VIII B w twierdzy Silberberg (Srebrna Góra). Początkowo przebywał w forcie Spitzberg (na zdjęciu wyżej, drugi z prawej). Następnie został przeniesiony w grupie 20 oficerów, których Niemcy uważali za najbardziej skłonnych do ucieczki, do lepiej strzeżonego fortu Hohenstein, położonego na przeciwległym wzgórzu. Był uczestnikiem brawurowej ucieczki z tego fortu, gdy jako pierwszy z 10 uciekających więźniów opuścił się po linie związanej z prześcieradeł z fortecznego okna do fosy. Po około 10 dniach, uciekinierzy zostali przypadkowo ujęci w pobliżu granicy między Protektoratem Czech i Moraw, a Węgrami.

Po tej ucieczce M. Niczko został przeniesiony do słynnego Oflagu IVC w Colditz, gdzie Niemcy

Oflag IVC Colditz. M. Niczko drugi z prawej, siedzący w środku adm. J. Unrug

przetrzymywali najbardziej niebezpiecznych jeńców z całej Europy niezależnie od kraju ich pochodzenia (zwyczajową procedurą było grupowanie jeńców w różnych obozach zgodnie z ich narodowością). Stamtąd trafił w sierpniu roku 1943 do Oflagu IIC Woldenberg (Dobiegniew), gdzie mieszkał w baraku 16B, który nie był barakiem marynarskim. W oflagu tym zaprojektował tajną nalepkę propagandową „Victory” wydaną w związku z lądowaniem Aliantów w Normandii 6 czerwca 1944 roku. W Oflagu IIC przebywał do oswobodzenia w lutym 1945 roku.

Na początku kwietnia tegoż roku wyruszył z 1 Grupą Operacyjną z Bydgoszczy do Gdyni, gdzie brał udział w porządkowaniu obiektów miejskich i portowych. Następnie pracował jako pilot portowy Gdyni, a w październiku 1945 roku udał się do Londynu, gdzie został kapitanem s/s „Kraków”. Kolejne statki, którymi dowodził to: „Morska Wola”, „Waryński”, „Borysław”, „Śląsk” i „Kiliński”. W roku 1950 przeszedł na własne życzenie do pracy na lądzie i został wykładowcą nawigacji w Szkole Morskiej w Szczecinie. W roku 1951 powrócił do pracy na morzu, ale już w styczniu 1953 roku został zwolniony z pływania w wyniku donosu o Jego krytycznym nastawienia do ustroju komunistycznego. W tym okresie zmuszony był mieć się różnych prac, z fizycznymi włącznie.

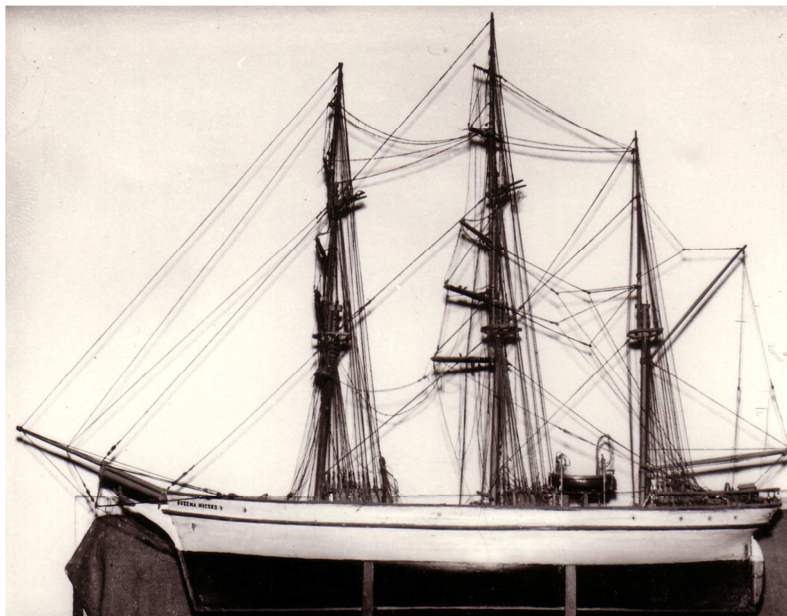
W końcu znalazł zatrudnienie jako inspektor Polskiego Rejestru Statków, gdzie zorganizował i kierował stacją badań kompasów magnetycznych. Wydał wtedy pracę „Kompasy Magnetyczne”. W wyniku „odwilży październikowej” 1956 roku powrócił do pływania obejmując dowództwo statku s/s „Bytom”, a następnie m/s „Marceli Nowotko” w jego pionierskim rejsie do Japonii w roku 1957. Było to pierwsze w historii zawinięcie polskiego statku handlowego do tego kraju (porty Kobe i Yokohama).

Kolejnymi dowodzonymi przez Niego statkami były m/s „Pokój” i m/s „Warski”. W grudniu 1960 roku udał się do Szczecina, gdzie został kapitanem nowo budowanego tam drobnicowca m/s „Bydgoszcz”. Na pokładzie tego statku w dniu 9 stycznia 1961 r. zmarł w 2 godziny po wyjściu „Bydgoszczy” ze Szczecina. Pochowany został na cmentarzu witomińskim w Gdyni.

Biogram Michała Niczko znajduje się w „Polskim Słowniku Biograficznym” wydanym przez Ossolineum, a Jego postać przewija się często na kartach literatury marynistycznej, w tym przede wszystkim w twórczości Karola Borchardta, jak również Eugeniusza Wasilewskiego i Andrzeja Parepeczko. Tablicę poświęconą Jego pamięci można oglądać w Muzeum Obrony Wybrzeża w Helu.

Michał Niczko posiadał różnorakie talenty artystyczne (plastyczne, muzyczne). Na zdjęciu poniżej, wspomniana wcześniej, tajna nalepka propagandowa „Victory” wydana w związku z lądowaniem Aliantów w Normandii, wykonana w obozie Woldenbeg II C. Michał Niczko był również uzdolnionym modelarzem. Na zdjęciu z prawej, zbudowany przez Niego model żaglowca „Bożena Niczko”, którego kadłub wzorowany był na słynnym kliprze herbacianym „Cutty Sark”, natomiast maszty i olinowanie były skopiowane z przedwojennego żaglowca szkolnego „Lwów” (model ten rodzina Kapitana sprezentowała Muzeum Morskiemu w Gdańsku).

*Opracował Robert Niczko, syn Michała
na podstawie przekazów i pamiątek rodzinnych oraz dostępnej literatury*

Gdynia, 23 października 2019